

Pejorativizace prefixoidu *homo-* v češtině¹

The pejoration of the Czech initial combining form *homo-*

JAKUB SLÁMA

Ústav pro jazyk český, Akademie věd české republiky

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6555-0471>

E-mail: slama@ujc.cas.cz

Abstract: The Czech initial combining form *homo-* expresses identity (*homonyms*) or the relational meaning ‘of, or relating to, homosexuals, homosexuality’ (*homoklub* ‘a gay club’). It also appears in words in which it expresses a purely pejorative meaning: *homotričko* ‘homo-T-shirt’ is a T-shirt that is evaluated negatively by the speaker. The study uses data from written corpora of Czech to outline the genesis of *homo-* in its relational and in its pejorative function. Comparison of the data from an older web corpus (Araneum Bohemicum Maximum) and the data from a more recent web corpus (online1) evidences the presumably ongoing process of pejoration, with a 13% decrease in relational occurrences of *homo-* and a 10% increase in its pejorative uses. The higher proportion of pejorative diminutives (as opposed to relational diminutives) in the latter corpus can also be interpreted as evidence for there being a process of pejoration underway.

¹ Publikace vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

Bohemistyka, 2025 (4) © The Author(s). Published by: Adam Mickiewicz University in Poznań, Open Access article, distributed under the terms of the CC Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (BY-NC-ND, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Abstrakt: Prefixoid *homo-* vyjadřuje v češtině význam totožnosti (*homonyma*) nebo relační význam vyjadřující vztah k homosexualitě, resp. k homosexuálům (*homoklub*). Vedle toho se však objevuje ve slovech, v nichž vyjadřuje čistě pejorativní hodnocení: *homotričko* označuje tričko, které mluvčí hodnotí negativně. Studie na základě dat z psaných korpusů češtiny mapuje raný vývoj prefixoidu *homo-* v jeho relační funkci i v jeho pejorativní funkci. Data ze staršího webového korpusu Araneum Bohemicum Maximum a novějšího webového korpusu online1 pak dokládají, že u prefixoidu *homo-* patrně dochází k pejorativizaci: relativní zastoupení dokladů s relační funkcí kleslo o 13 %, naopak zastoupení dokladů s pejorativní funkcí narostlo o 10 %. Jako doklad pejorativizace lze interpretovat i významnější zastoupení pejorativních zdvojnělin než relačních zdvojnělin v korpusu online1.

Keywords: combining form, homosexuality, neologisms, pejoration, pejoratives, pragmatization; prefixoid; slurs

Klíčová slova: afixoid, hanlivá slova, homosexualita, nadávky, neologismy, pejorativizace, pragmatizace, prefixoid

1. Úvod

Slovotvorný formant *homo-* má v současné češtině dvě základní užití: v termínech jako *homonyma* a *homofona* nese význam ‚totožnost, shodnost‘, zatímco ve slovech jako *homosňatek*, *homopochod* nebo *homoklub* má relační význam (vyjadřuje vztah k homosexualitě, resp. homosexuálům). Nedávná studie neologismů užívaných na webu csfd.cz (Sláma, 2023) dále upozorňuje na existenci slov, v nichž formant *homo-* ztrácí souvislost s homosexualitou a nabývá pejorativní význam (viz příklad *homokonec*, komentovaný v dalším oddílu). Implicitně je tím vyslovena domněnka, že formant *homo-* alespoň pro některé mluvčí češtiny prošel nebo prochází pragmatikalizací (tj. nabytí nebo nabývá subjektivní, hodnotící význam), resp. pejorativizací (tj. tento hodnotící význam je negativní, pejorativní). Tento text se primárně zabývá otázkou, zda psané a webové korpusy češtiny tuto domněnku podporují, tj. zda podporují představu probíhající pejorativizace formantu *homo-*.

Druhý oddíl stručně shrnuje, co o formantu *homo-* vypovídají některé bohemistické publikace; oddíl třetí pak ve vztahu ke slovotvorbě

vymezuje termín *pejorativizace* a vztahuje jej k obecnějším pojmům *pragmatikalizace*, *neosémantizace* a *sémantická změna*. Ve čtvrtém oddílu je shrnuto, co o vývoji užívání formantu *homo-* vypovídají data z reprezentativních psaných korpusů řady SYN (SYN2000, SYN2005, SYN2010, SYN2015, SYN2020). V pátém oddílu je podrobněji představena korpusová sonda srovnávající užívání formantu *homo-* v korpusu Araneum Bohemicum Maximum a v o něco novějším korpusu online1; tyto dva korpusy z hlediska jejich vzniku odděluje téměř deset let, a tak nám – navzdory tomu, že nejde o zcela srovnatelné korpusy – do určité míry umožňují „mělce diachronní“ srovnání užívání formantu *homo-*.²

2. Prefixoid *homo-* v bohemistické literatuře

Šimandl et al. (2016, s. 219) slovtvornému prostředku *homo-* přisuzují významy ‚totožnost, shodnost složky vyjádřené druhou částí kompozita‘ (srov. termíny jako *homonyma*, *homofona* aj.) a ‚sexuální orientace na stejné pohlaví‘. V dalším textu se zaměřím pouze na druhý význam a jeho významové extenze.

Ve studii neologismů na webu Československé filmové databáze (csfd.cz) Sláma (2023) upozorňuje na různé významy neologismů s formantem *homo-*, který lze považovat za prefixoid.³ Prefixoid má základní relační význam, který naznačuje obecnou souvislost s homosexualitou a který lze chápat jako antonymní k významu (méně běžného) formantu *hetero-*, srov. např.:

² Pojem *mělké diachronie* (angl. *shallow diachrony*) užívají např. Christiansen, Joseph (2016).

³ Viz některé rysy tohoto formantu, které jsou charakteristické pro prefixoidy a které dokládá i tento text, zejména jeho produktivitu, širokou spojitelnost, pravděpodobný původ v adjektivu *homosexuální* a sémantické posuny v jeho významové struktuře (k těmto kritériím pro vymezení prefixoidů viz např. Kochová, 2015; Martincová, 2016; srov. Sláma, 2023, s. 27). Jako prefixoid chápe *homo-* též Králová, 2022, s. 8.

- (1) je pro dítě lepší spokojený a vzorný **homopár**, než rozhádaný **heteropár** (online1)⁴
- (2) Když se budou **heteromanželství** a **homomanželství** jmenovat odlišně, tak je nutné do IT systémů zavést nové položky do roletok a provázat je... (online1)
- (3) Nebyl zjištěn žádný signifikantní rozdíl mezi potomky **homoparentálních** a **heteroparentálních** rodin ve vztahu k sexuální orientaci. (SYN v12)

Vedle toho se prefixoid *homo-* objevuje ve slovech, v nichž ztrácí souvislost s homosexualitou, ale „je užíván v pejorativním, depreciativním smyslu s upozaděnou denotací“ (Sláma, 2023, s. 34). Například výrazem *homokonec* v prvním z následujících příkladů mluvčí hodnotí konec filmu jako přehnaně romantický (jde přitom o doklad z recenze romantické komedie, ve které se neobjevují žádné homosexuální postavy ap.). Podobně se *homo-* objevuje ve slovech, kterými mluvčí – zpravidla muž – vyjadřuje negativní hodnocení muže, který je emocionální, atraktivní, příliš pečuje o svůj vzhled ap., viz další dva příklady, nebo negativní hodnocení blízkého (nikoliv však romantického a/nebo sexuálního) vztahu mezi dvěma muži, viz poslední z následujících příkladů, které jsou všechny přejaty z databáze Neomat, resp. ze studie Slámy (2023, s. 34–35):

- (4) [...] typickej **homokonec**. Nemám tyhle romantické komedie moc rád.
- (5) Chris Pine je opravdu nadprůměrný (žádný **homokokot**, jak tady tvrdí zlý jazyk).
- (6) drama pro přecitlivělé ufnukance a romantické **homomileniály**
- (7) Zbytečně moc dlouhých **homopohledů** a skoro neskousnutelná délka.

Vedle toho pak Sláma (2023, s. 35) upozorňuje na doklady, v nichž „komponent vyjadřuje obecně negativní hodnocení, aniž by jakkoliv souvisel s homosexualitou, stereotypem muže ap.“, srov. např. označení *homokostýmy* nebo *homoneherci*, vyjadřující prostě negativní

⁴ Všechny korpusové doklady jsou citovány beze změn, a tedy – zejména v případě webových korpusů – se svými původními pravopisnými aj. odchylkami od kodifikace spisovné češtiny.

hodnocení kostýmů, resp. hereckých výkonů ve filmu, *homonosferatu*, pejorativně odkazující k popularitě filmů o upírech, nebo *homochokl*. Obecně negativní hodnocení je také zřetelné v řadě doložených slov skládajících se z prefixoidu *homo-* a vulgarismu, jako jsou hodnocení filmů *homosračka*, *homokokotina*, *homopičovina* aj. (Sláma, 2023, s. 36). Potenciální vývoj významu prefixoidu od relačního, vztahového ‚homosexuální‘, ‚určený pro homosexuály‘ ap. k negativně hodnoticímu významu typu ‚špatný, hloupý aj.‘ přitom nachází paralely např. v pejorativizaci anglického adjektiva *gay* nebo německého *schwul* (Sláma, 2023, s. 36; srov. Bierwiazzonek, 2014; Lalor a Rendle-Short, 2008).

3. Pejorativizace v kontextu slootovorb

Lexikální jednotky vedle denotativního významu mohou nést význam pragmatický (též *konotativní*), tj. „prvky významu odrážející postoje mluvčího k realitě, komunikačnímu partnerovi apod.“ (Štěpánková, 2020, s. 431). To je zřetelné např. u lexikálních jednotek, které jsou tradičně označovány jako „citově zabarvené“ a které zahrnují právě slova hanlivá (též *pejorativní*, *depreciativní* aj.), jejichž pejorativnost, hanlivost spočívá v negativním hodnocení.⁵ Jako příklady slov, která jsou například v *Akademickém slovníku současné češtiny* (dostupném na adrese slovníkcestiny.cz) označena kvalifikátorem HANLIVÉ – případně například EXPRESIVNÍ, ZPRAV. HANLIVÉ – lze uvést například substantiva *absurdistán* ‚stát, místo, kde se dějí absurdní 1, nesmyslné věci; absurdní, nesmyslný stav věcí‘, *almužna* ‚nepřiměřeně malý finanční obnos (jako odměna za práci ap.)‘ či *běhna* ‚žena, která často střídá sexuální partnery‘.

Pejorativizaci⁶ pak lze definovat jako proces, kterým „a word acquires negative values or connotations“ (McGregor, 2015, s. 367),

⁵ Srov. např. „pejoration has to do with the speaker’s evaluation of something as being bad“ (Finkbeiner et al., 2016).

⁶ V anglicky psané literatuře běžně *pejoration* (např. Sánchez Fajardo, 2022), méně často *pejorization* (např. Schreuder, 1970). Tyto termíny jsou nicméně na rozdíl

tj. kterým jazykový prostředek (typicky lexikální jednotka) nabývá pejorativní význam. Například anglické slovo *Jap* vzniklo jako neutrální zkrácené slovo (tzv. clipping či „zkrácenina“) označující Japonec; v současnosti se však používá výhradně jako depreciativní urážka. Podobně anglické slovo *sis* vzniklo jako citově zabarvené, pozitivně expresivní hypokoristikum od slova *sis(ter)* (srov. formálně analogické *husband* › *hubby* nebo *television* › *telly*), prošlo však významovou změnou a dnes se používá výhradně jako pejorativní označení homosexuálů. Oba příklady tak ilustrují proces pejorativizace, při kterém neutrální nebo pozitivní význam slouží jako východisko pro vznik negativně expresivního, resp. pejorativního významu (Sánchez Fajardo, 2022, s. 7–8). Jako příklady pejorativizace na lexikální rovině lze v češtině chápat například slova *debil*, *idiot* a *imbecil* (a s nimi i původně vztahová adjektiva *debilní*, *idiotský* a *imbecilní*), původně (dnes již nepoužívané) termíny související s různými stupni mentální retardace, dnes užívaná dominantně v pejorativním významu (srov. např. zpracování těchto slov v *Akademickém slovníku současné češtiny*; viz též Šišková, 2013).

Jelikož pejorativizací vzniká (negativně) hodnotící význam a/nebo význam zprav. se silně negativními konotacemi, přičemž konotace lze chápat jako pragmatický aspekt významu (např. Allan, 2007, s. 1047), lze tento proces chápat jako specifický případ pragmatikalizace (srov. např. Diewald, 2011). Pejorativizace je totiž obvykle motivována pragmaticky – potřebou mluvčího vyjádřit např. negativní hodnocení či odpor nebo vyvolat v adresátovi negativní reakci (Sánchez Fajardo, 2022, s. 2). Právě negativní hodnocení lze přitom chápat jako nutnou podmínku pejorativizace: „for pejoration to exist there must be a negative (and/or offensive) evaluation or appraisal“ (Sánchez Fajardo, 2022, s. 12).

Pejorativizace je zároveň specifickým případem významové změny (v diachronním smyslu): mezi konkrétními typy významových

od českého dějového *pejorativizace* polysémni: označují jak tento proces, tak obecně pejorativní význam(y), pejorativnost.

změn či posunů v diachronním vývoji významu lexikálních jednotek se obvykle uvádějí vedle rozšiřování či zužování extenze významu právě i změny jako ameliorizace a pejorativizace (srov. např. Traugott, Dasher, 2001, s. 4).⁷ V případě, že původní (nepejorativní) význam zůstává zachován a pejorativizací vzniká nový význam, lze pejorativizaci pochopitelně chápat jako prostředek neosémantizace, tj. vzniku nového významu existující lexikální jednotky (tj. ke vzniku sémantického neologismu). Existující české texty o neosémantizaci (např. Rangelova, 2005; Kroupová, 2013; Trojanová, 2023) se zaměřují především na sémantické přenosy (motivované metaforicky nebo metonymicky) a významové posuny (rozšiřování nebo zužování významu) a změnám, jako je ameliorizace a pejorativizace nevěnují systematickou pozornost. Např. Rangelova (2005, s. 173) pouze zmiňuje, že neosémantizace může být doprovázena „změnou (dodáním) konotačních složek významů“, a dokládá to příklady jako *bolševik* a *komunistka* „komunistická strana, její vláda“.

Postoje a hodnocení pochopitelně mohou vedle lexikálních jednotek vyjadřovat i jiné jazykové prostředky, např. prozodie (Sendlmeier et al., 2016) nebo specifické konstrukce. Např. produktivní imperativní konstrukce v angličtině zahrnující substantivum konvertované ve sloveso (*providence* a *madam/ma'am* v následujících příkladech) vyjadřuje „disapproval and discomfort towards the speaker's attitude“ (Sánchez Fajardo, 2022, s. 14), a jde tedy o konstrukci inherentně pejorativní:

- (8) A: Hey, you! Sheriff Forbes, well, this is providence indeed.
B: **Don't providence me!**
- (9) A: They stopped paying you, didn't they?
B: Yes, ma'am.
A: **Don't you ma'am me.**

⁷ Mezi příklady pejorativizace autoři uvádějí např. posun významu od staroanglického *selig* „požehnaný; nevinný“ k dnešnímu *silly* „hloupý“; jako příklad ameliorizace uvádějí např. vývoj od staroanglického *ni(s)ce* „hloupý“ k dnešnímu významu „hezký, pěkný“.

Podobně například následující české doklady lze vnímat jako instance konstrukce ve smyslu konstrukční gramatiky (srov. např. Sláma, 2022); pragmatickou složku jejího významu patrně tvoří právě význam pejorativní:

- (10) Maturoval v únoru? Zřejmě **není nejostřejší tužka v penále**. (online1)
- (11) ty **nejsi nejpálivější paprička v guláši** vid' (online1)
- (12) **Že nejste zrovna nejbystřejší lištička v remízku**, to se o vás tak nějak ví. Ale že jste ještě závistivá a zapšklá jako nějaká domovní důvěrnice, to jsem až dosud netušila. (online1)
- (13) Jako věděl jsem, že to **nebude ta nejostřejší pastelka ze sady**, ale že bude až takhle tupá, to jsem teda nečekal... (online1)

Pejorativnost může být podstatným rysem také slovtvorných prostředků; právě tím se na materiálu anglických sufix(oid)ů zabývá ve své monografii Sánchez Fajardo (2022). Ta dokládá mj. to, jak může docházet k pejorativizaci deminutiv (výchozíkem negativního hodnocení je tu původně sémantický rys malosti), srov. např. anglickou rasovou urážku *brownie* s původně čistě diminutivním sufixem *-ie*. Vedle toho pejorativní užití mohou nabývat i augmentativa a slovtvorné prostředky vyjadřující nadbytek něčeho, nadměrnost určitého chování ap. (např. vysoce produktivní sufixoid *-holic*), slovtvorné prostředky vyjadřující podobnost (např. sufix *-oid* – srovnatelně užívaný i v češtině, srov. např. okazionalismy typu *babišoid* či *okamuroid*, pejorativně označující podporovatele konkrétních politiků) a slovtvorné prostředky založené na metonymii (např. komponent *-pants* ve slovech typu *crazy-pants*).

4. Prefixoid *homo-* v reprezentativních psaných korpusech řady SYN

V první řadě mě zajímal vývoj prefixoidu *homo-* v reprezentativních psaných korpusech řady SYN (tj. SYN2020, SYN2005, SYN2010, SYN2015 a SYN2020). Z praktických důvodů jsem přitom věnoval pozornost pouze substantivům, která mohla vzniknout spojením prefixoidu *homo-* a existujícího substantiva (nebral jsem tedy

v potaz mj. druhotně odvozená substantiva typu *homosexuálka* nebo *homosexualismus*).

V korpusu SYN2000 (Čermák et al., 2000) vymezená kritéria splňuje pouze lemma *homosexuál* a hapaxní lemmata *homofobie* a *hommoerotika*. V korpusu SYN2005 (Čermák et al., 2005) se k doloženým lemmatům přidává nehapaxní *homofob* a *homosňatek* a hapaxní *homo-manželství* a *homosvatba*. V korpusu SYN2010 (Křen et al., 2010) se nově objevují hapax legomena *homo-klub* a *homočtvrť* (tedy označení míst, v nichž lze *homo-* interpretovat jako ‚určený pro homosexuály‘) a *homokláda*, pejorativní označení homosexuálů. V korpusu SYN2015 (Křen et al., 2015) se rozšiřují dřívější skupiny pojmenování: ke slovům, v nichž má *homo-* v zásadě relační funkci (*homosexuál*, *homosňatek*), se přidávají *homosex*, *homoblog* a hapaxní *homoblogger*, *homobijec*, *homokomunita*, *homovztah*, *homozasvěcovač*, *homointernet*, *homopár*, *homokrál*, *homokamarád*, *homoseznamka* a *homonula*; řadu pejorativních označení homosexuálů rozšiřuje zejména *homomrdka*. V korpusu SYN2020 (Křen et al., 2020), v němž převažují texty z let 2015–2019, se k doloženým slovům přidávají hapax legomena *homoprosititut*, *homointelektuál* a *homoidiot*. Zatímco první dvě slova mají relační funkci (‚homosexuální prosititut‘, ‚homosexuální intelektuál‘), slovo *homoidiot* se od všech dosud zmíněných slov jasně odlišuje tím, že nijak nesouvisí s homosexualitou, ale má patrně čistě pejorativní význam (tj. liší se i od slov jako *homomrdka*, která jsou v daném kontextu užitá jako pejorativní označení homosexuála):

- (14) Co je zač, ten Stalin? Ďábel? Nebo snad Bůh? To proto později, už za války, Tengiz Gomarteli zabíjel hlava nehlava. Bá! se. Zabíjel ze strachu. Každý výstřel byl černobílý mráček. Jenže válka, rozpoutaná **homoidioty**, všechno zamotá, takže se v tom nevyznáte. Za války se mocné, gigantické hrůze Tengize Gomarteliho říkalo neohroženost. (SYN2020)

Doklad pochází z prózy *Hlava mého otce* Jeleny Bočorišvili, publikované v roce 2018 v překladu Libora Dvořáka z ruštiny. Původní ruský text daného dokladu se mi podařilo dohledat; už v něm se objevuje spojení *homo idiot* (*гомо идиотаму*):

- (15) Но война, объявленная **гомо идиотами**, путает все, не разобрать.

Souhrnně lze v korpusech řady SYN vysledovat počátky postupného narůstání produktivity prefixoidu *homo-*, téměř výhradně jde však o doklady jeho relační funkce, vyjadřující jasně vztah k homosexualitě, resp. k homosexuálům. Vedle toho jsou okrajově doložena pejorativní označení homosexuálů (*homokláda*, *homomrdka*) a v překladovém textu ryze pejorativní *homoidiot*, kterým autor nesignalizuje souvislost s homosexualitou, ale pouze vyjadřuje negativní hodnocení.

5. Prefixoid *homo-* v internetových korpusech

Data z reprezentativních korpusů psané češtiny sice dokládají počátky produktivity prefixoidu *homo-*, o jeho možné pejorativizaci však příliš nevypovídají. To je pochopitelně zčásti dané jejich složením – obsahují primárně spisovné psané texty obecně spíše formálnější povahy. Ve zbytku této studie proto pracuji s daty z webových korpusů, kde se kromě internetové žurnalistiky apod. objevují například také neformální texty nezátížené požadavkem spisovnosti, tj. uživatelské diskuse, texty ze sociálních sítí aj., neboť právě v těch by se dal očekávat větší výskyt prefixoidu *homo-*. Konkrétně vycházím ze staršího korpusu Araneum Bohemicum Maximum a mladšího korpusu online1; vzhledem k několikaletému časovému odstupu mezi jejich vznikem by tyto korpusy totiž potenciálně mohly odrážet i vývoj užívání prefixoidu *homo-* v posledních letech.

5.1. Data

Korpus Araneum Bohemicum Maximum (3 198 768 569 pozic; Benko, 2015) je velký webový korpus češtiny z řady korpusů Araneum (Benko, 2014), který lze považovat za víceméně reprezentativní vzorek textů z českého internetu v roce 2013. Texty z internetu, které jsou v tomto korpusu obsaženy, byly staženy na jaře roku 2013; zachycují tedy o něco dřívější podobu češtiny na internetu než korpus online1, neboť ten obsahuje texty od ledna 2017 do března 2021.

Východiskem pro vyhledávání v obou korpusech byl CQL dotaz, který vyhledal všechny tokeny začínající řetězcem *homo* (v libovolných pravopisných variacích). Výsledky byly v obou korpusech vyříděny ručně; vyhledávány mezi nimi byly všechny výrazy, které lze plauzibilně interpretovat jako výsledek spojení prefixoidu *homo-* a libovolného českého slova. Vyřazeny byly doklady základních, výchozích lexémů *homosexualita*, *homosexuál*, *homosexuální*, *homosexuálně* a doklady lexémů *homofob*, *homofobie* a jejich derivátů. Vyřazeny pak pochopitelně byly i veškeré irelevantní doklady včetně textových chyb (např. *homorem* místo *humorem*), proprií (např. příjmení *Homolová*) a označení „typů“ lidí utvořená analogicky k výrazům typu *Homo erectus* / *habilis* / *sapiens* (např. *homosovětikus*, *homo-hipíkus*, *homo-konzumentus*). V úvahu jsem dále nebral slova, která je plauzibilnější interpretovat jako výsledek blendingu nebo jiného, zpravidla patrně analogického procesu (např. slovo *homokaust* jako pravděpodobný blend komponentu *homo-* a slova *holokaust* nebo slovo *homoskup* utvořeno spolu se slovem *heteroskup* v žertovné analogii ke slovu *biskup*).

Ve webových korpusech se nezřídka opakují zcela identické doklady (např. když se v korpusu opakovaně objevuje tentýž příspěvek ze sociálních médií, neboť byl sdílen mnoha uživateli); proto zde dále (zejména pro potřeby kvantifikace) vycházím primárně od lemmat, nikoliv od jednotlivých dokladů.

5.2. Funkce prefixoidu *homo-* a jejich distribuce

Pro jednotlivá lemmata jsem se primárně snažil určit, zda je v nich prefixoid *homo-* spojen s relační, nebo pejorativní funkcí. Relační funkci jsem prefixoidu přisuzoval v případech, kdy zřetelně vyjadřuje vztah k homosexualitě, resp. k homosexuálům, přičemž tento obecný vztahový význam zahrnuje řadu významových odstínů. Mezi tyto významové konkretizace obecného vztahového významu patří zejména:

- a) ‚sexuálně a citově orientovaný na osoby stejného pohlaví, homosexuální‘ – např. *homoholka*; *homokamarád*; *homopěstoun*;

homokněž; *homo-matematik*; *homosoused*; *homopedofil*; *homoskrítek*; *homo-senior*; *homoakademik*; *homoumělec*; *homoarab*;

- b) ‚určený pro homosexuály‘ – např. *homobar*; *homosauna*; *homopárty*; *homoporno*; *homoseznamka*; *homoweb*; *homonudistická pláž*; *homofóra jsou na jiných blozích* (Araneum); lze takto chápat též řadu kontextově synonymních označení Prague Pride: *homopochod*, *homopride*, *homoprajd*, *homoprůvod*, *homokarneval*, *homomejdan*, *homoparáda*, *homopřehlídka*, *homopromenáda*; *homoparade*, *homoparademarš*, *homofest*, *homofestival* aj.;
- c) ‚určený pro homosexuální páry; jimi prováděný, uskutečňovaný ap.‘ – např. *homoregistrace*; *homosňatek*; *homosvatba*; *homomanželství*; *homoadopce*; *homovýchova dětí*; *homorodina*; *homorodičovství*; *homosoužití*;
- d) ‚prováděný, realizovaný aj. dvěma (nebo více) jedinci stejného pohlaví‘ – např. *homorandíčko*; *homosoulož*; *homosex*; *homostyk*; *homoanál*; *homo-coitus*; *homokopulace*; *homohrátky*; *homoeskapády*; *homosexperimentování*; *homogrupáč*; *homogruppensex*; *homo-akty byly zaznamenány u více než 400 savčích druhů* (online1);
- e) ‚zabývající se sexualitou, právy homosexuálů ap.‘ – např. *homoaktivista*; *homolobby*; *homohnutí*; *homokampaň*; *homopráva*; *homolegislativa*; *homohistorie*; *homoteologie*; *homodemonstrace*; *homodemoška*; *podle homovýzkumů při v USA polovina homosexuálů se zároveň účastní křesťanských bohoslužeb* (Araneum).

Pejorativní funkci jsem jednotlivým lemmatům přisuzoval v případech, kdy prefixoid *homo-* nevyjadřuje obecnou souvislost s sexualitou či homosexuály, ale negativní hodnocení skutečnosti pojmenované slovem, s nímž se *homo-* spojuje (např. *homotričko* jako negativně hodnotící označení trička), např. v těchto případech:

- (16) [...] pokud by došlo na fyzickou invazi k ropným polím ochotně a nezištně, v zájmu celého civilizovaného světa, provedenou **homoarmádou** strýčka Sama. (online1)
- (17) Pan Křeček děkuje všem „demokratům“ jako je **homodvojka** Roll a Minář, Deník N a další, že mu prokázali službu, začali vládu otevřeně vydírat a tím ji přesvědčili, koho jmenovat do úřadu. (online1)

- (18) Vážený pane řediteli Fialo, jste umazán hovnem toho řeporyjského prasete. Odpustím si **homofloškule** typu „výrok za hranou“, které neurazí, protože vás urazit je málo. (online1)
- (19) Ovce alespoň dodržuje nějaká nastavená pravidla. **Homoovce** koná bezohledně, švejkuje a někdy se zalekne trestu. (online1)
- (20) taky díky tomu vznikaly jen dobré filmy atd. byli jen kvalitní herci jako Menšík, Sovák, Filipovský bezva pohádky pro děti atd atd atd. Dneska? přiblíží ordinace v **homozahradě**, takovýchle umění a o zpěvácích radši nemluvim (online1)

Jak bylo naznačeno v oddílu 2, pejorativní funkce může být v některých dokladech založena např. na stereotypní představě („správného“, heterosexuálního) muže, přičemž pejorativně jsou hodnoceny jakékoliv odchylky od této představy. V různých dokladech jsou například negativně hodnoceni cyklisté: doklady slova *homodres* se patrně zakládají na tom, že cyklistické dresy jsou příliš upnuté, a tedy neodpovídají stereotypu toho, jaké oblečení může „správný“ muž nosit. Se slovem *homodres* je kontextově synonymní doložené *homobleček*, kde se pejorativnost užití *homo-* umocňuje spojením s deminutivem (ke vztahu deminutivnosti a pejorativnosti viz zejména oddíl 5.4).

Pejorativní funkce *homo-* se obzvlášť zřetelně projevuje např. v dokladech, kdy se tento prefixoid kombinuje s jinými prefixoidy, kterým se obvykle přisuzuje pejorativní význam, např. *pseudo-*:

- (21) Ty tvoje sranda-fekál **homo-pseudo-diplomy** si tak akorát pověš někde do homo-šmajchl kabinetu.. (online1)

Podobně je pejorativní funkce zřetelná v příkladech, kde kontext explicitně vylučuje interpretaci relační, např.:

- (22) Ale tady o homosexualitě zatím nepadlo jiného slova než tvého.... **Homotvorbu** za účelem výdělků dela kdekdo a homosexuálové to nejsou. (online1)
- (23) [...] nenatočil zcela neznámou Lahvovu divadelní hru ze šuplíku plného prázdných plakaček od podřadného germánského šnapsu a to ve 3D provedení divadla Sklep, Maryšu II, kdy ji po jejím nezaviněném ovdovění vezmou do kola čtyři **homonegři** z isiláckého Útulku v Tep-

licích a společnými silami jí KONEČNĚ na rozdíl od plzákoidního Vávry oplodní k její plné spokojenosti? (online1)

V prvním dokladu mluvčí explicitně popírá, že by použitím výrazu *homotvorba* zamýšlel vyjádření souvislosti s homosexualitou nebo homosexuály; v druhém dokladu kontext poměrně jasně naznačuje, že prefixoid *homo-* je použit v pejorativním označení mužů nehomosexuální orientace.

Jako samostatnou jsem anotoval funkci nadávky, kdy je výraz na *homo-* užit jako urážlivé označení homosexuála (např. již zmíněné *homokláda* pejor. „homosexuál“); tuto funkci lze nicméně chápat jako specifický podtyp funkce obecně pejorativní. Od té ji nicméně odlišuje rozvolnění vztahu mezi základovým slovem a referencí slova na *homo-*; zatímco například *homotričko* stále označuje (negativně hodnocené) tričko, urážlivá označení homosexuálů obvykle ztrácejí jakýkoliv sémantický vztah k základovým slovům. Specifikem tohoto užití je dále to, že na rozdíl od pejorativních výrazů typu *homotričko* mají zřetelnější vztah k homosexualitě: používají se jako urážky homosexuálů a zároveň jako urážky heterosexuálů, jejichž urážlivost se odvozuje právě od implikace, že označený (zpravidla) muž není heterosexuál. Nadávky jsou často doloženy ve vokativu (např. *drž pysk homodíro; nestraš ty homodobe; a z čeho se skládá voda ty homodrome?; Můžeš mi to přijet říct ty homokoště; Vy homorouro; haha homoslave; ty jeden homovode aj.*; vše online1).

Pro určení funkce prefixoidu v konkrétních dokladech je často pochopitelně důležitá znalost širšího kontextu, a to jak textového okolí, tak mimojazykových „reálií“; pokud se např. *homo-* pojí s *propriem*, může mít funkci stále do určité míry relační (pak je explicitním signálem, že pojmenovávaná osoba je homosexuál, byť i v takovém případě často nejspíš vyjadřuje jistý stupeň negativního hodnocení), nebo může mít funkci čistě pejorativní (v takovém případě pojmenovávaná osoba není homosexuální orientace a vyjadřuje se prostě její silně negativní hodnocení). Např. označení *Homomacron* má zřetelně funkci pejorativní, neboť odkazuje k (heterosexuálnímu) francouzskému prezidentu E. Macronovi. V dokladu (24) naopak nepejorativní

označení *Homokovy* vyjadřuje, že známý český youtuber Kovy se přihlásil k homosexuální orientaci, a v dokladu (25) výraz *homoTrump* příkladu odkazuje k potenciálnímu zobrazení bývalého amerického prezidenta Trumpa jako homosexuála; v těchto dvou dokladech jsem proto chápal *homo-* relačně:

- (24) je hetero? Vy jste to něm věděl? No a ode dneška je to **Homokovy** (online1)
 (25) [...] však zkuste to, uplete čepici s homotématem a pošlete ho na jejich stránky. Tak by mě zajímal výsledek :-), ale vlastně, výsledek je jasný. Šlo by to. Šel by možná i **homoTrump** :-)) (online1)

Jako potenciálně sporné lze chápat doklady, v nichž se *homo-* spojuje s výrazem, který je sám o sobě pejorativní nebo má přinejmenším negativní konotace, srov. např.:

- (26) jako jedinec nemůžu nic nejlepší by bylo těm **homosráčům** a sluníkářům zavřít držky, udělat násilnou demonstraci, zavřít hranice, vyházet tu špínu (online1)
 (27) Tohle mi to připomíná Prag pride je pouze uchylnym festivalem deviantního **homoodpadu**. (online1)
 (28) Ty v tý svý vymletý kedlubny nemáš nic jinýho než jen **homoprasečiny**. (online1)

V těchto případech se hovoří o homosexualitě nebo o konkrétních homosexuálech; proto jsem zde *homo-* chápal jako prostředek relační. Naopak ve výše zmíněných slovech typu *homokokotina* (viz oddíl 2), kde výchozí slovo (např. *kokotina*) i výsledné slovo s *homo-* má čistě pejorativní význam a nevyjadřuje jakoukoliv souvislost s homosexualitou, jsem *homo-* chápal jako prostředek pejorativní, nikoliv relační.

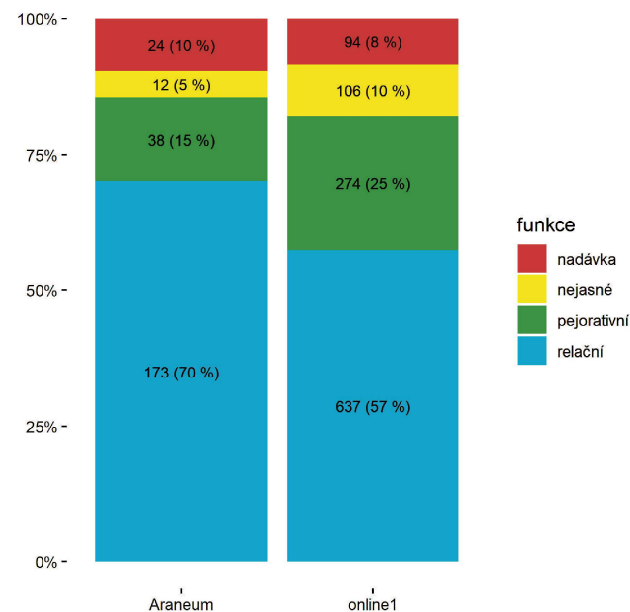
V nepočtených případech je lemma v korpusech užito jak v relační funkci, tak ve funkci pejorativní; pak jsem jej započítával dvakrát (např. *homomrd* klasifikačně ‚homosexuální styk, sex‘ a pejorativně jako nadávka). Totéž platí pro případy, kdy bylo totéž lemma v korpusech užito jako substantivum (např. *tento úžasný homogender*) i jako nesklonné adjektivum (*homogender aktivisté*).

V nezanedbatelném množství dokladů jsem nebyl ani s ohledem na kontext schopen (s dostačující mírou jistoty, nebo vůbec) určit, zda má

homo- v daném případě funkci relační, nebo pejorativní; takové případy jsem pak anotoval jako „nejasné“, viz např.:

- (29) Že si ten nevychovaný a drzý **homospratek** nedá pokoj. (online1)
 (30) ale co to **homotattoo** (online1)
 (31) Střevní problémy, **homoapokalypsa**, hodný strejda Putin i druhý příchod Krista. (online1)

V prvním případě nebylo z kontextu možné určit, o kom mluvčí hovoří, a tedy zda mluví o homosexuálovi (pak by v úvahu připadala funkce relační), nebo ne (pak by šlo o doklad s funkcí pejorativní). Ve druhém případě nebylo možné dohledat původní kontext (komentář fotografie na sociální síti), a nebylo tedy jednoznačně jasné, zda jde o doklad funkce relační (tak bych doklad chápal, kdyby byla řeč např. o tetování zobrazujícím vlajku LGBT+ komunity), nebo pejorativní (tak bych doklad chápal v ostatních případech). Poslední doklad je

Graf 1: Zastoupení funkcí *homo-* v korpusech Araneum Bohemicum Maximum a online1

jedním z mnoha příkladů, kdy se mi nepodařilo ani s ohledem na kontext pochopit motivaci mluvčího pro použití prefixoidu *homo-*.

Distribuci relačních a pejorativních užití *homo-*, užití *homo-* v nadávkách (která by nicméně bylo možné přiřadit k pejorativním užitím) a nejasných užití v obou korpusech zachycuje graf 1. Všechny v grafu uvedené číselné údaje se zakládají na počtech unikátních lemmat (ne na počtech dokladů).

Z grafu je na první pohled zřejmý pokles procentuálního zastoupení relační funkce (70 % lemmat na *homo-* v korpusu Araneum Bohemicum Maximum a pouze 57 % lemmat na *homo-* v mladším korpusu online1); rozdíl v zastoupení této funkce mezi korpusy je statisticky významný ($\chi^2 = 13,5512$; $p = 0,000232$). Naopak v případě pejorativní funkce je na první pohled patrný nárůst (15 % lemmat na *homo-* ve starším korpusu a 25 % v mladším korpusu); i ten je statisticky významný ($\chi^2 = 9,9292$; $p = 0,001718$). Domnívám se, že tyto údaje lze interpretovat – s vědomím toho, že srovnatelnost obou korpusů není absolutní – jako důkaz probíhající pejorativizace prefixoidu *homo-*.

5.3. Distribuce slovních druhů

V obou korpusech obecně napříč všemi funkcemi jasně převažují substantiva. Užití *homo-* ve slovesech (např. *homoharašit*, *homoklátit*) a příslovcích (např. *homopříznačně*, *homoromanticky*) je zcela marginální. Užití v adjektivech není tak okrajové, ale vystupuje výrazněji do popředí pouze mezi pejorativními slovy v korpusu Araneum Bohemicum Maximum, srov. např. následující příklady:

- (32) Na skejtu začíná jezdit mihn a mihn lidí, možná je to i **homoběžkovým** fenoménem. (Araneum)
- (33) jste presne pripad cloveka co by si dal na hlavu i hovno kdyby nejaky zahranicni **homo-modni** guru najednou napsal ze je to in (Araneum)
- (34) Semtam mu manželka přihodí nějaký svetýrek v trendy **homo-růžové** barvě, aby se mohl na rautu setkat se svými přáteli Kočkou a Ďuričkem. (Araneum)

V dosud zmíněných příkladech obvykle slovní druh slova s *homo-* odpovídá slovnímu druhu základu (např. adjektivní základ *růžový* →

adjektivum *homo-růžový*). V kategorii nadávek je tato korespondence ale často narušena, neboť vybrané substantivní nadávky jsou odvozeny od původně slovesných základů: srov. např. *homomil* (← *milovat*), *homošťour* (← *šťourat* ‚souložit‘), *homohul* (← *hulit* ‚provádět orální sex‘), *homojeb* (← *jebat* ‚souložit‘), *homokuř* (← *kouřit* ‚provádět orální sex‘), *homomrd* (← *mrdat* ‚souložit‘), *homopich* (← *píchat* ‚souložit‘), *homošuk* (← *šukat* ‚souložit‘) – srov. též *homoprdešuk* nebo *homoklátíl* (v substantivní platnosti: *co to je za homoklátíla* :D; online1).

5.4. Zdrobněliny (deminutiva)

Jak už bylo zmíněno (oddíl 3) i v souvislosti s doloženým slovem *homoobleček* (pododdíl 5.2), východiskem pejorativ mohou jsou nezřídka deminutiva. Srov. též: „Diminutives play an important role in the making of pejoratives. Previous research has corroborated that there is a link between size and evaluation“ (Sánchez Fajardo, 2022, s. 61). Malá velikost může být východiskem pro pozitivní hodnocení, stejně tak ale může být východiskem pro hodnocení negativní, a tedy pro pejorativizaci (srov. např. *maminka* vs. *doktůrek*, Rusínová a Nekula, 2016, s. 317). Deminutiva sice mohou být východiskem pro tvoření slov na *homo-*, v nichž je prefixoid užit relačně (*homorodinka*, *dva homotatínci* aj.), zdá se nicméně, že mezi pejorativními užitími *homo-* najdeme větší poměr deminutiv než mezi užitími relačními. To potvrzují údaje shrnuté v tabulce 1.

Funkce	Korpus Araneum		Korpus online1	
	lemmata	zdrobněliny	lemmata	zdrobněliny
relační	173	7 (4,1 %)	637	21 (3,3 %)
pejorativní	38	3 (7,9 %)	274	20 (7,3 %)
nadávky	24	0 (0,0 %)	94	2 (2,1 %)

Tabulka 1: Distribuce deminutiv podle funkcí

Pro data z korpusu online1 je uvedený rozdíl v poměru zdvojnásobení mezi relačními a pejorativními užitími statisticky významný ($\chi^2=7,1414$; $p=0,007532$). V korpusu Araneum se relevantní zdvojnásoběliny objevují pouze tři, počítáme-li mezi ně i *homotříčko* (dále *homoklobouček* a *homotřízeček*). V korpusu online1 nacházíme podobné zdvojnásoběliny, které pojmenovávají oblečení nebo doplňky (např. *homotřízeček* nebo už dříve komentované *homobleček*). U příkladů tohoto typu je nasnadě motivace výše zmíněnou odchylkou od stereotypu „správného“ heterosexuálního muže (srov. 5.2).

6. Závěr & diskuse

V tomto textu jsem se primárně zabýval otázkou, zda lze v korpusu současné češtiny najít oporu pro tezi, že prefixoid *homo-* prošel a/nebo prochází v češtině procesem pejorativizace. Data z reprezentativních psaných korpusů češtiny poskytují náznakový obraz toho, jak se prefixoid ve své primární, relační funkci začínal etablovat; data z webových korpusů zachycují pokročilou fázi jeho vývoje v této funkci (jsou v nich doloženy stovky unikátních lemmat, v nichž má *homo-* relační funkci). Navíc pak obsahují desítky (Araneum Bohemicum Maximum), resp. stovky (online1) unikátních lemmat, v nichž má *homo-* zřetelně pejorativní funkci. Srovnání dřívějšího korpusu z řady Araneum a o téměř deset let mladšího korpusu online1 vede k závěru, že mezi lemmaty na *homo-* došlo k nárůstu procentuálního zastoupení těch, v nichž má prefixoid pejorativní funkci; to lze myslet jako jasný signál probíhající pejorativizace. Je známo, že deminutiva mohou být východiskem pozitivních i negativních pragmatických významů a že jsou jedním z možných východisek pejorativizace; snad i proto není překvapivé, že mezi pejorativními slovy s *homo-* v korpusu online1 najdeme statisticky významně větší poměr deminutiv než mezi slovy, v nichž má *homo-* prostě relační funkci.

Závěrem lze dodat, že proces pejorativizace může být zajímavý nejen z hlediska lingvistického; jelikož „negative connotations are inevitably socio-historical constructs“ (Sánchez Fajardo, 2022, s. 10), pejo-

rativizace může být signálem postojů daného jazykového společenství k jevům, jako je například právě homosexualita. Pokud by homosexualita nebyla vnímána v daném společenském kontextu negativně, pejorativizace prefixoidu *homo-* by nemohla vůbec začít (viz ostatně fakt, že u prefixoidu *hetero-* k pejorativizaci nedochází). Konkrétně pejorativizace prefixoidu *homo-* pak v tomto kontextu může být i dobrým příkladem vzniku slovotvorného schématu, které nemusí být sdílené všemi mluvčími češtiny: zdá se například pravděpodobné, že pejorativně užívají *homo-* především mluvčí, kteří zastávají vůči homosexualitě negativní postoj. V tiskové zprávě vydané k průzkumu Sociologického ústavu AV ČR se např. uvádí, že podle 42 % českých občanů přiznání k homosexualitě může způsobit „potíže v soužití s ostatními lidmi v daném městě či obci“, že 20 % dotázaných českých občanů si nemyslí, že by homosexuálové měli mít právo uzavírat registrované partnerství, ap. (Spurný, 2019) – je tedy nasnadě, že v české populaci existuje nemálo mluvčích, kteří pravděpodobně vnímají homosexualitu negativně. Právě v tom lze zřejmě hledat příčiny probíhající pejorativizace prefixoidu *homo-*.

Pejorativní užití *homo-* pak zároveň může nést stopy s homosexualitou nesouvisejících, ale obecně z perspektivy genderu příbuzných stereotypních představ „správného“ (heterosexuálního) muže: slova jako *homobleček* nebo *homotaneček* jednak reflektují právě představu o tom, co by takový stereotypní muž (ne)měl nosit za oblečení, jak by se (ne)měl chovat ap., zároveň v souvislosti s tím není pravděpodobné, že by taková slova byla užívána o ženách.

Prameny

- BENKO, V. (2015). *Araneum Bohemicum Maximum*, verze 15.04. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Staženo z <http://www.korpus.cz>.
- CVRČEK, V. a PROCHÁZKA, P. (2020). *online1: monitorovací korpus internetové češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Staženo z <http://www.korpus.cz>.
- ČERMÁK, F. a kol. (2000). *SYN2000: žánrově vyvážený korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Staženo z <http://www.korpus.cz>.

- ČERMÁK, F. a kol. (2005). *SYN2005: žánrově vyvážený korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Stažené z <http://www.korpus.cz>.
- KŘEN, M. a kol. (2010). *SYN2010: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Stažené z <http://www.korpus.cz>.
- KŘEN, M. a kol. (2015). *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Stažené z <http://www.korpus.cz>.
- KŘEN, M. a kol. (2020). *SYN2020: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Stažené z <http://www.korpus.cz>.
- KŘEN, M. a kol. (2023). *Korpus SYN, verze 12*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Stažené z <http://www.korpus.cz>

Literatura

- Akademický slovník současné češtiny*. (2017–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Stažené z <https://slovníkcestiny.cz>.
- ALLAN, K. (2007). The pragmatics of connotation. *Journal of Pragmatics*, 39(6), 1047–1057.
- BENKO, V. (2014). Aranea: Yet Another Family of (Comparable) Web Corpora. In P. Sojka, A. Horák, I. Kopeček a K. Pala (eds.), *Text, Speech, and Dialogue. 17th International Conference, TSD2014* (s. 247–256). Springer.
- BIERWIACZONEK, B. (2014). Representation of Polysemy as a Basis of Contrastive Lexical Semantics. In A. Łyda a G. Drożdż (eds.), *Dimensions of the Word* (s. 12–27). Cambridge: Scholars Publishing.
- DIEWALD, G. (2011). Pragmaticalization (defined) as grammaticalization of discourse functions. *Linguistics*, 49(2), 365–390.
- FINKBEINER, R., MEIBAUER, J. a WIESE, H. (2016). What is pejoration, and how can it be expressed in language? In R. Finkbeiner, J. Meibauer a H. Wiese (eds.), *Pejoration* (s. 1–18). John Benjamins Publishing Company.
- CHRISTIANSEN, B. J. a JOSEPH, B. D. (2016). On the relationship between argument structure change and semantic change. *Proceedings of the Linguistic Society of America*, 1, 1–11.
- KOCHOVÁ, P. (2015). Prefixoidace v češtině (k svébytnému tvoření nových slov na materiálu neologismů). In K. Barnová a A. Chomová (eds.), *Varia XXI: Zborník príspevkov z XXI. kolokvia mladých jazykovedcov* (s. 229–238). Banská Bystrica: Belianum.
- KRÁLOVÁ, E. (2022). Role prefixoidů z klasických jazyků při obohacování slovní zásoby (nejen) češtiny na příkladu komponentů bio- a eko-. *Z Teorii i Praxe Dydaktycznej Języka Polskiego*, 31, 1–11.
- KROUPOVÁ, M. (2013). Problematika neosémantizace internacionálního lexika (na materiálu češtiny, polštiny a slovenštiny). *Nová čeština doma a ve světě*, 1/2, 63–73.

- LALOR, T. a RENDLE-SHORT, J. (2008). “That’s so Gay”: A contemporary use of gay in Australian English. *Australian Journal of Linguistics*, 27(2), 147–173.
- MARTINCOVÁ, O. (2016). Prefixoid. In P. Karlík, M. Nekula a J. Pleskalová (eds.), *Nový encyklopedický slovník češtiny* (s. 1395–1396). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- MCGREGOR, W. B. (2015). *Linguistics: An Introduction*. London: Bloomsbury.
- RANGELOVA, A. (2005). Neosémantizmy a neosémantizační procesy. In O. Martinčová (ed.), *Neologizmy v dnešní češtině* (s. 159–179). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
- RUSÍNOVÁ, Z. a NEKULA, M. (2016). Deminutivum. In P. Karlík, M. Nekula a J. Pleskalová (eds.), *Nový encyklopedický slovník češtiny* (s. 316–317). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- SÁNCHEZ FAJARDO, J. A. (2022). *Pejorative Suffixes and Combining Forms in English*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- SENDLMEIER, W., STEFFEN I. a BARTELS, A. (2016). Pejorative prosody. In R. Finkbeiner, J. Meibauer a H. Wiese (eds.), *Pejoration* (s. 21–40). John Benjamins Publishing Company.
- SCHREUDER, H. (1970). *Pejorative Sense Development in English*. College Park, MD: McGrath Publishing Company.
- SLÁMA, J. (2022). Konstrukce s velkým K. *Časopis pro moderní filologii*, 104(1), 35–53.
- SLÁMA, J. (2023). *Haluzárna, bafačky a homokonec*: Neologismy na webu Československé filmové databáze a relevance neologismů (nejen) pro popis slovtvorby. *Časopis pro moderní filologii*, 105(1), 23–38.
- SPURNÝ, M. (2019). *Tisková zpráva: Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v. v. i. Stažené z https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf
- ŠIMANDL, J. a kol. (2016). *Slovník afixů užívaných v češtině*. Praha: Karolinum.
- ŠÍŠKOVÁ, K. (2013). *Vývoj a přeměna názvosloví a sémantiky v české psychopedii* (nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova.
- ŠTĚPÁNKOVÁ, B. (2020). K možnostem zachycení pragmatické složky významu v jednojazyčném výkladovém slovníku (na příkladu hesel z oblasti etnografie a antropologie). *Naše řeč*, 103(5), 430–446.
- TRAUGOTT, E. C. a DASHER, R. B. (2001). *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TROJANOVÁ, M. (2023). *Neosémantismy na portálu Čeština 2.0 a jejich užívání v současné komunikaci* (Nepublikovaná bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova.
- ZIMA, J. (1958). O expresivitě substantivních deminutiv v češtině. *Slovo a slovesnost*, 19(4), 254–260.